

Funkcje przypadku - accusativus

- [Funkcje przypadku - accusativus](#)

Funkcje przypadku - accusativus

Autor nieznany, Przedstawienie dwunastki głównych bogów rzymskich, tzw. Dii consentes, pochodzące z Gabii z I w. p.n.e., Luwr, Paryż, Francja, wikimedia.org, domena publiczna

Ważne daty

V w. p.n.e. – początki wpływów wierzeń greckich na religię rzymską

392 n.e. – edykt Teodozjusza zakazuje wszelkich pogańskich form kultu

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

1. zna i rozpoznaje następujące formy morfologiczne z zakresu gramatyki języka łacińskiego: przyimki;

2. zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

c) następujące funkcje składniowe i semantyczne rzeczownika: Accusativus duplex, extensionis, directionis, exclamationis .

8. dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii:

m) dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie zjawisk składniowych:

– przy przekształcaniu zdań zawierających charakterystyczne dla łaciny zjawiska składniowe poprawnie posługuje się następującymi funkcjami składniowymi i semantycznymi:

Accusativus duplex, extensionis, directionis, exclamationis ;

n) potrafi poprawnie stosować podstawową terminologię gramatyczną w odniesieniu do opisu łacińskiego systemu językowego;

p) poprawnie tłumaczy charakterystyczne dla łaciny:

– następujące funkcje składniowe i semantyczne: Accusativus duplex, extensionis, directionis, exclamationis ;

q) potrafi korzystać ze słownika łacińsko-polskiego przy sporządzaniu przekładu.

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

4. jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej.

Nauczysz się

rozpoznawać i tworzyć formy **biernika** (accusativus);

rozpoznawać różne funkcje biernika w zdaniu łacińskim;

tworzyć i tłumaczyć zdania z wykorzystaniem różnych funkcji biernika;

rozpoznawać sylwetki najważniejszych rzymskich bóstw.

O bogach i boginiach rzymskich

Relief przedstawiający mit założenia Rzymu, II w., Palazzo Massimo alle Terme, Rzym, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Relief_of_the_foundation_of_Rome), domena publiczna

Przeczytaj tekst łaciński, następnie wykonaj zadania.

Dē deīs deābusque Rōmānōrum

Summus deōrum Iuppiter erat, mundī ūniversī dominus. Iovī aquila dicāta erat. Iovis frātrēs erant: Neptūnus, deus maris, et Plūtō, deus īnferōrum. Iovis uxor, Iūnō, patrōna mulierum erat. Minerva – dea sapientiae et artium erat, Mārs, cuius filius Rōmulus, Rōmae conditor erat, bella regēbat. Apollō, lyrā cantāns deōs deāsque dēlectābat, et sagittīs malōs hominēs pūniēbat. Diāna, Apollinis soror, quae vēnātiōnis et animālium patrōna erat, silvās et montēs peragrābat. Rōmānī etiam Cererem, agricultūrae deam, Vestam, deam focī atque ignis aeternī, Venerem, deam amōris, Bacchum, deum vīnī, Mercurium mercātōrum patrōnum et nūntium deōrum, Vulcānum deum ignis colēbant. Rōmānī summōs deōs deāsque ita ēnumerābant:

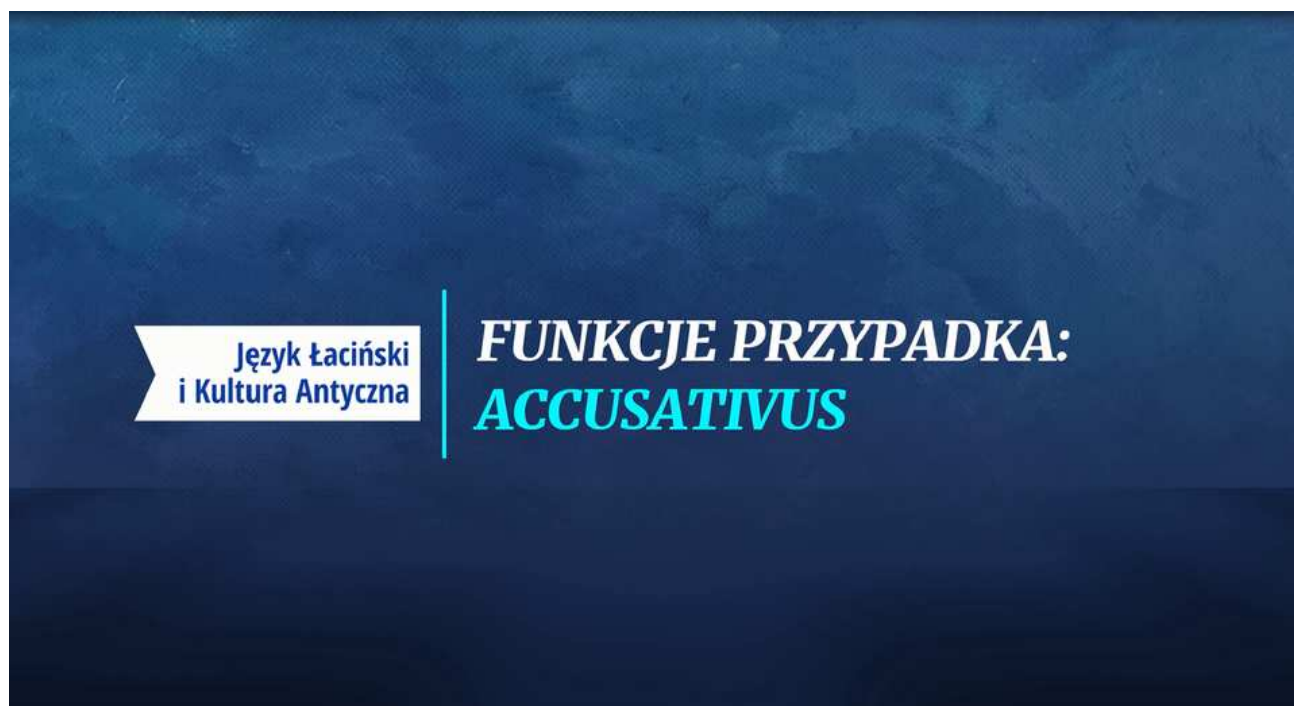
Iūnō, Vesta, Minerva, Cerēs, Diāna, Venus, Mārs
Mercurius, Iovis, Neptūnus, Vulcānus, Apollō

Źródło: O. Jurewicz, L. Winniczuk, J. Żuławska, *Język łaciński. Podręcznik dla lektoratów szkół wyższych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

Przedstawienie dwunastu głównych bogów rzymskich

Autor nieznany, Przedstawienie dwunastki głównych bogów rzymskich, tzw. Dii consentes, pochodzące z Gabii z I w. p.n.e., Luwr, Paryż, Francja, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dii_Consentes.jpg), domena publiczna

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Film animowany Funkcje przypadku – accusativus. Film przedstawia pojawiające się wazy z wizerunkami greckich bogów. Nad nimi pojawia się tekst, który czyta lektor: Summus deōrum Iuppiter erat, mundi ūniversi dominus. Iovī aquila dicāta erat. Iovis frātrēs erant: Neptūnus, deus maris, et Plūtō, deus īnferōrum. Iovis uxor, Iūnō, patrōna mulierum erat. Minerva - dea sapientiae et artium erat, Mārs, cuius fīlius Rōmulus, Rōmae conditor erat, bella regēbat. Apollō, lyrā cantāns deōs deāsque dēlectābat, et sagittīs malōs hominēs pūniēbat. Diāna, Apollinis soror, quae vēnātiōnis et animālium patrōna erat, silvās et montēs

peragrābat. Rōmānī etiam Cererem, agricultūrae deam, Vestam, deam focī atque ignis aeternī, Venerem, deam amōris, Bacchum, deum vīnī, Mercurium mercātōrum patrōnum et nūntium deōrum, Vulcānum deum ignis colēbant. [Dē deīs deābusque Rōmānōrum]
O bogach i boginiach rzymskich [Summus deōrum Iuppiter erat, mundi ūniversī dominus.]
Najwyższym bogiem był Jowisz, pan całego świata. [Iovī aquila dicāta erat.] Jowiszowi poświęcony był orzeł. [Iovis frātrēs erant: Neptūnus, deus maris, et Plūtō, deus īferōrum.]
Braćmy Jowisza byli: Neptun – bóg morza, oraz Pluton – bóg królestwa zmarłych. [Iovis uxor, Iūnō, patrōna mulierum erat.] Żona Jowisza – Junona – była opiekunką kobiet. [Minerva - dea sapientiae et artium erat, Mārs, cuius filius Rōmulus, Rōmae conditor erat, bella regēbat.]
Minerwa – była boginią mądrości i sztuk, z kolei Mars (którego synem był Romulus - założyciel Rzymu) panował nad wojnami. [Apollō, lyrā cantāns deōs deāsque dēlectābat, et sagittīs malōs hominēs pūniēbat.]
Apollo grając na lirze, cieszył bogów i boginie, natomiast za pomocą strzał karał ludzi nikczemnych. [Diāna, Apollinis soror, quae vērātīōnis et animālium patrōna erat, silvās et montēs peragrābat.]
Diana – siostra Apollina, która była opiekunką łowów oraz zwierząt, wędrowała po lasach i górach. [Rōmānī etiam Cererem, agricultūrae deam, Vestam, deam focī atque ignis aeternī, Venerem, deam amōris, Bacchum, deum vīnī, Mercurium mercātōrum patrōnum et nūntium deōrum, Vulcānum deum ignis colēbant.]
Rzymianie czcili również Cererę, boginię rolnictwa, Westę, boginię ogniska domowego i wiecznego ognia, Wenus – boginię miłości, Bakchusa – boga wina, Merkurego – opiekuna handlarzy i boskiego posłańca, oraz Wulkana, boga ognia.

Ćwiczenie 1

Czy dobrze rozumiałeś treść tekstu łacińskiego? Podane imiona bogów rzymskich połącz z opisami.

Mercurius	agricultūrae dea
Diāna	vēnātiōnis et animālium patrōna
Vulcānus	mercātōrum patrōnus et nūntius deōrum
Minerva	deus ignis
Mārs	deus maris
Plūtō	dominus mundī ūiversī
Iuppiter	dea amōris
Vesta	lyrā cantāns deōs deāsque dēlectābat
Apollō	dea sapientiae et artium
Ceres	deus īnferōrum
Neptūnus	dea focī atque ignis aeternī
Venus	bella regēbat

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Uzupełnij dwuwiersz o brakujące imiona dwójki z dwunastki głównych bóstw rzymskiego panteonu.

Iūnō, Vesta, , Cerēs, Diāna, , Mārs
Mercurius, Iovis, Neptūnus, Vulcānus, Apollō

Ćwiczenie 4

Sprawdź, czy rozumiesz dobrze przeczytany tekst. Oznacz poniższe zdania jako VERUM (prawda) oraz FALSUM (fałsz).

VERUM

Diāna bēstiārum erat patrōna.

Neptūnus filius Iovis erat.

Apollō Iyrā atque sagittīs
ūtēbātur.

Plūtō et Neptūnus frātrēs erant.

Rōmulus, quī Rōmam condidit,
filius erat Mārtis.

FALSUM

Funkcje przypadka - accusativus

Accusativus stanowi przede wszystkim dopełnienie bliższe zdania łacińskiego, a więc wyraża obiekt czynności, albo jej rezultat:

Puer **puellam** pulsavit. – Chłopiec uderza **dziewczynkę**.

Amicus mihi **epistulam** scribit. – Przyjaciół pisze do mnie **list**.

W niektórych sytuacjach łaciński biernik może pełnić w zdaniu rolę zarówno dopełnienia i orzecznika (tzw. podwójny accusativus), jak również okolicznika. Zapoznaj się z poniższymi zdaniami:

Podwójny accusativus (accusativus duplex)

Po czasownikach oznaczających nazywanie (appellō, dīcō, nōminō, vocō), mianowanie czy wybór (np. faciō, eligō, dēsignō), ale również np. osąd o kimś, nauczanie kogoś czegoś – może występować podwójny accusativus.

Populus Rōmānus **Cicerōnem cōsulem** creāvit. – Lud Rzymski uczynił Cyncerona konsulem.

Parentēs cārissimōs habēre dēbēmus. – Powinniśmy uważać rodziców za najdroższe osoby.

Quis **mūsicam** docuit **Epaminōndam**? – Kto nauczył muzyki Epaminondasa?

Accusativus rozciągłości (extensionis)

W bierniku możemy wyrazić również rozciągłość w przestrzeni lub czasie (Jak wielki? Jak daleko? Jak długo?). W drugim przypadku nazywany jest również accusativus temporis.

Decem **annōs** Troia oppugnāta est. – Troja była atakowana przez dziesięć lat.

Septem **hōrās** dormīre satis iuvenique senique. – Siedem godzin snu dość jest dla młodego i starego.

Per **annōs** centum cum populō Rōmānō bellum gessimus. – Przez sto lat toczyliśmy wojnę z ludem rzymskim.

Accusativus kierunku (directionis)

Biernik wyrażający kierunek, odpowiadający na pytanie „dokąd?”, może występować z przyimkiem (np. in urbem – do miasta, ad uxorem – do żony), jak i w niektórych przypadkach samodzielnie. W przypadku nazw miast i małych wysp, występują one zwykle bez przyimka (np. Rōmam – do Rzymu).

Dux lēgātōs **Rōmam** mittere iussit. – Wódz nakazał wysłać posłów do Rzymu.

Fīlium dūcere in **Siciliam** statuit. – Postanowił wysłać syna na Sycylię.

Athēnās ad **frātre**m venit. – Przybył do brata do Aten.

Accusativus wykrzyknienia (exclamationis)

Ō **mē miserum!** – O ja nieszczęsny!

Ō **stultum hominem!** – Cóż za głupiec!

Po zapoznaniu się z informacjami o funkcjach biernika w zdaniu łacińskim, wykonaj pozostałe ćwiczenia.

Ćwiczenie 5

Określ funkcję biernika w poniższych zdaniach:

Nōs **eam patriam** dīcimus, ubi nāti sumus.

accusativus exclamationis

Prīma legiō in castra vēnit reliquaeque legiōnēs **magnum spatium** aberant.

accusativus extensionis

Quadringēna et sexāgēna talenta quotannis **Dēlum** sunt collāta, id enim commūne aerārium erat.

accusativus duplex

Ō **virum Spartā dignum!**

accusativus directionis

Ćwiczenie 6

Na podstawie podanych form mianownika uzupełnij zdania odpowiednimi formami rzeczowników.

Sōcratem saepissimē dīcimus. [sapīēns, -tis]

Magister sevērus īrāscitur: Ō improbōs! [discipulus, -ī (m.)]

Caesar cum exercitū venit. [Rōma, -ae (f.)]

Magister noster vīgintī linguam Latīnam docēbat. [annus, -ī (m.)]

discipulōs

annōs

sapientem

Rōmam

Ćwiczenie 7

Na podstawie podanych form mianownika uzupełnij zdania odpowiednimi formami rzeczowników.

Sōcratem saepissimē dīcimus. [sapīēns, -tis]

Magister sevērus īrāscitur: Ō improbōs! [discipulus, -ī (m.)]

Caesar cum exercitū venit. [Rōma, -ae (f.)]

Magister noster vīgintī linguam Latīnam docēbat. [annus, -ī (m.)]

Ćwiczenie 8

Zdania łacińskie połącz z odpowiednimi polskimi tłumaczeniami:

Parentēs cārissimōs habēre dēbēmus.

Pierwszy legion dotarł do obozu, reszta pozostawała w dużej odległości.

Septem hōrās dormīre satis iuvenique senique.

Przez sto lat toczyliśmy wojnę.

Per annōs centum cum populō Rōmānō bellum gessimus.

Siedem godzin snu dość jest dla młodego i starego.

Prīma legiō in castra vēnit reliquaeque legiōnēs magnum spatium aberant.

Powinniśmy uważać rodziców za najdroższe osoby.

Słowniki

Słownik pojęć

biernik

przypadek deklinacji zwykle odpowiadający na pytanie: kogo? co? W języku łacińskim przypadek accusativus posiada dodatkowo funkcje, które sprawiają, że może wyrażać m.in. wykrzyknienie (accusativus exclamationis), rozciągłość w czasie i przestrzeni (accusativus extensionis), kierunek (accusativus directionis).

dopełnienie bliższe

dopełnienie odnoszące się do czasownika przechodniego. Przy zamianie ze strony czynnej na stronę bierną, staje się ono podmiotem zdania.

Dii consentes

grupa dwunastu głównych bogów rzymskiego panteonu, odpowiednik greckich bogów olimpijskich.

Słownik łacińsko-polski

Galeria dzieł sztuki

Jean de Boulogne, „Fontanna Neptuna”, XVI w., Bolonia, turystyka.wp.pl, CC BY 3.0

Bibliografia

O. Jurewicz, L. Winniczuk, J. Żuławska, *Język łaciński. Podręcznik dla lektoratów szkół wyższych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

J. Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978.

Hubert Wolanin, *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.

Inga Grześczak, *Łacina dla średniozaawansowanych*, Wydawnictwo Edgard, Warszawa 2012.